



**EMAKUMUEN  
NAZIOARTEKO  
EGUNA**

2025







Bego Goitia, Mari Kargeria alaba, Lekeitioko portuan.

# "Mari kargeria oso emakume herrikoia izan zen Lekeition"

**BEGO GOITIA IGARTUA** LEKEITIOKO MARI 'KARGERIA'-REN ALABA

Zendu zenetik hamarkada batzuk joan diren arren, Mari 'kargeria' bizi-bizirik dago lekeitiarren oroimenean. Abadiñarra zen sortzez, eta Lekeitioko kaleetan lan egin zuen, paketeak dendarik denda gurdian banatzen. Bego Goitia haren alabetariko bat da

**Ekaitz Herrera** LEKEITIO

"*Hamen nator; Mari kargeria lez karga-karga eindda*". Baten bat soinean makina bat poltsagaz edo paketegaz ikusten baduzu eta hori esaten entzuten badiozu, ez dago dudarik: pertsona hori lekeitiarra da. Izan ere, Mari kargeria oso herritar ezaguna izan zen Lekeition. Berezia, ikonikoa, egunero-egunero gurdia hartu eta paketeak herriko kaleetan gora eta behera banatzen zituelako geratu barik. Oraindino ere, zendu zenetik hainbat hamarkada joan diren arren, Mari kargeria bizi-bizirik dago lekeitiarren oroimen kolektiboan. Alabaina, gutxiak dakite emakumea Abadiñokoa zena, Sagastako Errekalde baserrikoa, hain zuzen ere. Istorio eta biografia txikiak handi egiteko asmoz, ANBOTO Lekeitiara joan da Mari kargeriaaren figura ezagutzera,

eta haren alabetariko bat, Bego Goitia, elkarrizketatzera.

**Mari kargeria oso herritar ezaguna izan zen Lekeition, baina gutxiak dakite sortzez abadiñarra zena.**

Halantxik da. Maria Igartua Unzueta zuen izen osoa, baina Lekeition *Mari kargeria* legez zen ezaguna. Abadiñoko Sagasta auzoan jaio zen, Errekalde baserrian. Bost neba-arreben artean zaharrena zen gure ama. Baserriarra.

**Zelan amaitu zuen amak Lekeition?** Amak hamabi urte zituela, bere aita, gure *aittä*, hil egin zen, gazte-gazterik. Orduan, *amumak*

**"FURGONETEKIN, LAN HORIEK AMAITU EGIN ZIREN; AMA IZAN ZEN HERRIKO AZKEN KARGERIA"**

dena aurrera ateratzeko zailtasunak zituela eta, gure ama Lekeitiara etorri zen, pariente batzuenara. Ikutza izeneko tabernara etorri zen, Ikutzeneko tabernara, garai hartan Lekeitioko Trinitate kalean zegoen tabernara. Hangoengana etorri zen laguntzera, eta halantxik hasi zen lan mundua ezagutzen, errekaduak egiten. Gero, ba, hemen geratu zen.

**Hona etorri eta hemen geratu.**

Bai. Gure aita taberna hartan egoten zenez, gurasoek hemen ezagutu zuten elkar, gaztetxotan. Aitak Patxi Goitia Bilbao zuen izena. Hemengoan zen, marinela. **Lekeitiko herritarrek ondo gogoan dute zuen amaren irudia: emakume indartsu bat, paketez eta kaxaz beteriko gurdi bat herriko kaleetan gora eta behera garraiatzen. Zelan hasi zen ama banatzaile lanetan?** Santa Katalina kaleko lonja ba-

**MARTXOAK 8**  
**ABADIÑO**  
EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA



Udaletik dei egiten dizuegu Durangaldeko Mugimendu Feministak antolatutako ekitaldietan parte hartzera

**MARTXOA**

**06 OSTEGUNA 19:00**  
• **ANTZERKIA** Lotura Basatiak (Goaz Antzerki Taldea)  
ERROTA KULTUR ETXEA • 3€

**08 LARUNBATA 12:30**  
• **MANIFESTAZIOA**  
"Faxismoaren kontra, ausardia eta aliantza feministak!"  
DURANGOKO UDALETXEO PLAZATIK

**22 LARUNBATA 10:30-14:30**  
• **IKASTAROA** Autodefensa Feminista (12-18 urte)  
TXANPORTA KULTUR ETXEA  
Izena-emon: eajuria@abadiano.eus (Martxoaren 14ra arte).

**27 OSTEGUNA 19:00**  
• **ANTZERKIA** Liámalo X  
ERROTA KULTUR ETXEA • 3€

**APIRILA**

**02 ASTEAZKENA**  
• **ERAKUSKETA** La vida en el centro, una mirada feminista sobre la economía solidaria (REAS Euskadi)  
ERROTA KULTUR ETXEA

**02 ASTEAZKENA 18:00-20:00**  
• **BISITA GIDATUA ETA TAILERRA** La vida en el centro, una mirada feminista sobre la economía  
ERROTA KULTUR ETXEA  
Izen-emotea: berdintasuna@abadiano.eus (Martxoaren 27ra arte)



tean hasi zen paketeak hartu eta gurdian banatzen, Gabikarenean. Gaur egun, beste denda bat dago bertan, *dena ehunean* saltzen duten horietarikoa. Ba, lehenagoko lonja hark kamioi bat zeukan eta kamioia Bilbora joaten zen paketeak ekartzera. Irudikatzen duzu gaur egun Seur eta halako banaketa enpresek egiten duten lan hori? Ba, gure amak horixe egiten zuen Gabikarenean. Gurdia hartuta, lonjara ailegatzen ziren paketeak banatzen zituen herrian zehar. Errekadista zen, eta ez zeukan ez soldatarik, ez kontraturik, ez aseguratik. Herriarren eskupekoekin irabazten zuen jorrala. Garai hartan ez zegoen furgonetarik eta halakorik. Amak astelehenetik zapatu- ra lan egiten zuen, goizetan. Ezkondu eta gero hasi zen lan horretan. 60ko eta 70eko hamarkadetan zehar lan egin zuen.

**Lan gogorra amarena. Kontraturik ez, eta Lekeitioko aldatsetan gora eta behera gurdiagaz.**

Gizon bat ere ez litzateke gai izango lan hori egiteko. Gurdia paketez bete-beterik izaten zuen, txuntxurreraino beteta. Batzuetan, kamioien aurretik ere joaten

zen gurdiagaz, eta ez zien pasatzen uzten: *"Hala! Jo bozina nahi bozu, ez dotsut itziko pasaten-da! Geuk be pagaten dogu inpuetua udaletxian! Ez zarie pasauko neu jun arte neure tokira!"*, esaten zien. Ama emakume txikia zen, baina bizkorra. Egundoko *malahostia (hostitxarra)* zeukan. Horrez gainera, berritsua ere bazen. Denden aurretik gurdiagaz pasatzen zenean, berriketan geratzen zen dendariekin.

**Zelan ikasi zuen ogibidea?**

Ama banaketa lanetan hasi baino lehenago, edadeko beste emakume bi egon ziren herrian lan hori egiten. Gure ama eurretario bategaz hasi zen beharrean. Haregaz ikasi zuen lanbidea, hara eta hona joaten laguntzen. Halantzik hasi zen bera ere beharrean. Gerora, furgonetak, banaketa-enpresak eta halakoak ailegatu zirenean, lan horiek desagertu egin ziren. Gure ama izan zen Lekeitioko azken kargera.

**Eta halantzik, ama jubilatzeagaz batera, betiko lan horietariko bat desagertu zen: kargera lana.**

Jubilatzerakoan, amak Gabikarenean utzi zuen gurdia. Ibilgailuaren arrastorik ez dakit non



Maria Igartua Unzueta, Mari kargeria, Lekeitioko kaleetan gurdiagaz lanean. LEKEITIOKO UDALA

egon daitekeen. Eta, handik aurrera, erretiroa hartu eta gero, jubilatuen etxera joaten zen kar-

**"GIZONAK EURAK ERE IKARATUTA GERATZEN ZIREN AMA PASATZEN IKUSITA; EGUNDOKO INDARRA ZUEN"**

tetanegitera. Egun euritsu batean, jubilatuen era zihola, auto batek harrapatu eta mokorra apurtu zion. Galdakaoko ospitalera eraman zuten, baina handik aurrera ez zuen bururik altxatu. Ez zen errekupearatu, ez zuen berriro ere oinez ibiltzen ikastea lortu.

**Urteak joan dira ama zendu zenetik, baina oraindino ere Mari kargeria bada nor lekeitiarren artean.**

Bai. Inakik, oraintsura arte aguzila izan denak, esan izan dit inoiz ez dakit zer eta badakit zer, eta Mari kargeriak omenaldia edo horrelako zeozer behar zuela. Izan ere, halako emakume bat gurdiagaz gora eta behera ikustea... ene! Gizonezkoak eurak ere ikaratuta geratzen ziren! Egundoko indarra zeukan. Oso emakume popularra zen Lekeition, herrikoia.

## Otsailak 24 - Martxoak 9

ERAKUSKETA GELAN

Erakusketa "EMAKUMEAK EUSKAL KOMIINGINTZAN" Skolastika

## Martxoak 1

12:00 LIBURUTEGIAN

Isola-kontalaria

"PANPINAK AITORRENTZAT"

Maite Franco

## Martxoak 5

18:30 ZELAIETAN

Mahal inguruak: Amorebieta-Etxanoko emakume musikarien solasaldia

## Martxoak 7

19:00 LIBURUTEGIAN

Hitzaldia "ZAHARTZARO BERRIAK" Hizlaria Josune Mufioz

## Martxoak 8

10:00-15:00 ZELAIETA PARKEAN

XXVII. Emakume Artisanu eta Nekazarien Azoka

12:00 HERRIKO PLAZAN  
Kontzentrazioa eta adierazpen  
Instituzionalaren Irakurtzea

13:00 ZELAIETA PARKEAN  
Marixelare Sarien banaketa

ZELAIETAN

10:30 - 12:00 / 12:00 - 13:30  
Ludoteka familian  
IZEN-EMATEKOR

GAZTE TXOKOAN

17:00 - 21:30 Martxoaren 8ko eskulanak

20:00 - 22:30

Gaueroaktioa, Txapel Laster feminista

20:00 ZORNOTZA ARETOAN

"EMAKUMEAK OROITUZ" Zomotzako  
Musika Banda

Udarak babestu egiten ditu elkarte feminisiek  
deituak dituzten manifestazio eta ekintza guztiak  
eta hauekara joateko gonbita - egiten du

## Martxoak 11

19:00 ZORNOTZA ARETOA

Zuzendariekin solasaldia

Zinekjuba

"LAS NOVIAS DEL SUR"

Laburmetraiak

"KOMANDO MARMITAKO",  
"DENA ASMATUTA DAGO" eta  
"POMO D'ORO"




amorebieta  
etxano  
UDALA

M8  
MARTXOAK



**M** **Mañaria**  
Jandea da herria

**Emakumeen Nazioarteko Eguna**  
**MARTXOAK 8**



Genero berdintasuna  
arau ezinbestekotzat  
duen gizarte baten alde

**12:00. Enkartelada**  
**12:30. Triki poteoa**  
**14:30. Bazkaria\***  
**Ondoren: Bingoa**  
**18:00. Karro Poteoa**

\* Izena udaletxean emateko azken eguna: otsailak 28. Alergiak eta intolerantziak aldeztu aurretik jakinarazi. Prezioa: 25 euro. Egunean bertan ordaindu behar da.



Ana Urkidi, Ibarretxe kultur etxearen kanpoaldean.

# "Testigantzetan sorpresa handiak eramán ditugu"

**ANA URKIDI ARANGUENA** ANDEREBIDE ELKARTEKO PRESIDENTEA

Anderebidek landa eremuko emakumeen gaineko testigantzak jaso eta bideolan bitan batu ditu; martxoaren 7an eta 20an erakutsiko dituzte, Ibarretxe Kultur Etxean

**Joseba Derteano** IURRETA  
Ana Urkidi eta Anderebideko kideak baserririk baserri ibili dira atzoko eta gaurko emakumeen bizimoduak eta pentsamenduak batzen. Itxaroten zue-na baino askoz gehiago eman dion esperientzia izan dela dio Urkidik, eta oso aberasgarria izan dela.

**Zelan sortu zen proiektua?**  
Urriaren 15a landa eremuko emakumeen eguna da. Egun horri begira, 2023an, eurei buruzko bideolan txiki bat egin eta horren inguruan solasaldi bat antolatu zen. Denak prest egon ziren euren esperientziak partekatzeko, eta oso giro ona sortu zen. Testigantza gehiago beste inon jasota ez

geratzearen pena geratu zitzaigun. Iaz sormen beka lortu genuen eta horregaz hasi ginen lanean. **Zenbat emakumegaz egon zarete?** Adin guztietako 28 emakumegaz egin genuen hartu-eman, eta eurretari 22 elkarrizketatu genituen. Denak euskaldunak dira eta gaztelaniazko azpittuluak gehitu dizkiogu. Nagusienak 96 urte ditu, eta gazteenak 19 urte.

**"ADIN GUZTIETAKO TESTIGANTZAK DAUDE. NAGUSIENAK 96 URTE DITU, ETA GAZTEENAK 19 URTE"**

Kasuren batean, familia bereko hiru belaunaldi hartu ditugu: amama, alaba eta iloba. Hasieran, sasoi bateko emakumeen esperientziak jasotzea zen gure asmoa, iraganari buruzko ikuspegia jasotzeko, baina gero zabaldu egin genuen adin tartea, urteetan gertatu den garapena erakusteko eta gaur egunari eta etorkizunari begirako begirada gehitzeko. **Zelakoa izan zen grabazio prozesua?** Eurekin aurrez aurre berba egin behar genuela erabaki genuen. Hau da, kotxea hartu, etxetara joan eta proiektua azaldu. Bideogintzan profesionalak direnekin egindako grabazioak izango zirela, kamera bigaz grabatuta. Sarritan esaten zigu-

**MARTXOAK 8**  
EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA  
**IURRETA**



**Martxoak 7** - IBARRETXE KULTUR ETXEA -  
18:00 Irakurketa instituzionala Hideo proiektua  
18:15 "Iurretako Landa Eremuko Emakumeak. ATZO" Hideo proiektua

**Martxoak 8** **!karri zure apaingarria!**  
12:00 Manifestazioa eta irakurketa - ASKONDO-Bafflepoteoa  
14:00 Bazkaria - ABORO JATETXEA -  
19:30 Luntx eta DJa - NAGUSIEN ZENTRUA -

**Martxoak 13** - IBARRETXE KULTUR ETXEA -  
18:30 Emakumeak eta literatura. Solasaldia  
Josune Muñoz - Josune Osoro

**Martxoak 20**  
17:30 "Landa Eremuko emakumeel - ASKONDO-esker ona"  
18:00 "Iurretako Landa Eremuko - IBARRETXE KULTUR ETXEA - Emakumeak. GAUR ETA BIHAR" Hideo proiektua





ten: "Zer esan behar dut nik, ba! Nik esateko dudanak ez du garrantzirik". Baietz esaten genien, euren esperientziak eta pentsamenduak jasotzek garrantzi handia zuela eta beste batzuk islatuta sentitu zitezkeela. Egia esanda, denak oso eskuzabal eta proiektuan parte hartzeko prest agertu ziren.

#### Material asko batu zenuten?

Bai. Ordubete baino gehiagorako materiala geneukala konturatu ginen. Sormen bekak bideo baterako ematen zigun, atzoko begiradari buruzkoa egiteko. Orduan, bigarren bideolan baterako finantziazioa bila hasi ginen. Kofradiengana jo genuen eta hasiera-hasieratik baietz esan ziguten, proiektu interesgarria eta garrantzitsua iruditzen zitzaizela. Gero, beste enpresa biren laguntza izan dugu: Smurfit-Westrock eta Furesa enpresena. Bideolanagaz gainera, liburuxka bat ere prestatu dugu.

#### Nagusienak garai aldaketen testigu izan dira. Zer kontatzen dute?

Oso testigantza interesgarriak dira. Batzuek kontatu digute zelan jaisten ziren Goiuriatik astoagaz bidexketatik, orduan

ez zegoen errepiderik eta. Edo zelako aldaketa bizi izan zuten etxean garbigailua sartu zenean; edo traktorea sartu zenean. Berdin behiak batzeko makinagaz. Lan gogorra izan dela diote. Beste batek kontatu zigun zenbat kostatu zitzaion pentsioa lortzea, lehen ez zuelako jubilaziorik. Batera joan, bestera joan, ez zen erraza izan.

#### Zer diote gaur egungo egoerari buruz galdetuta?

Landa eremuko bizilagunen bizitza komunitarioa galdu egin dela diote askok. Lehen, inguruko baserrietakoak baserri batean batzen ziren, kartetan jokatzeko edo meriendarako. Ohitura hori guztiz galdu dela kontatu dute. Orain familiakoak familiakoekin batzen dira. Horrez gainera, gaur egun baserrian lan egiteko testigua hartuko duen inor ere ez datorrela diote askok. Badaude salbuespenak ere. Esaterako, Iurretan ortu ekologikoak daude eta horietan dabilzan emakume bi elkarrizketatu ditugu. Biek hartu-eman handia izan dute baserriagaz, herrigunera joan aurretik. Biak oso gustura dabilza.

#### Gazteenek beste era bateko errealitate bat biziko zuten.

Bai. Gazteenak, 19 urtekoak, baserria bere toki segurua dela dio. Birramama, amama, ama eta izeko baserri mundukoak ditu, umetatik ezagutu duen bizimodua da eta beretzat bere leku segurua da baserria. Bestalde, gazteagoak direnentzat landa eremua bizitokia da, bizimodua aurrera ateratzeko lantokia baino gehiago. Edo bien arteko konbinazioa;

### "LANDA EREMUKO BIZILAGUNEN BIZITZA KOMUNITARIOA GALDU EGIN DELA DIOTE ASKOK"

### "BASERRITIK BASERRIRA, AURRETIK BATU BAKO ESPERIENTZIAK BATZEN GENITUEN"

hau da, baserriko beharra kanpoan duten lanagaz bateratzen dute. Askok goi mailako ikasketak dituzte. Esate baterako, elkarrizketatu bat erizaina da. Krisi ekonomikoa heldu zenean, senarra beharrik barik geratu zen. Orduan, bera lanaldi osoan hasi zen, eta senarra baserrian abereak gobernatzan hasi zen. Oso ondo irten zitzairen. Krisiaren irtenbidea baserrian aurkitu zuten. Orain, seme biek ere laguntzen diete etxean.

#### Arlo pertsonalean, esperientzia polita izan da?

Oso aberasgarria izan da. Baserrikerik baserrira gauza desberdinak ikusten eta jakiten genituen, aurretik batu bako ikuspuntu, errealitate eta esperientziak. Esate baterako, 96 urtekoa elkarrizketatzera joan ginenean, auzokide bat han inguruan zebilela ikusi genuen. Berarengana hurbildu ginen. Ortuan tomate barietate handia zuela esan zigun. Ortua ikustera joan eta liluratuta geratu ginen. Landa-re bati erreparatu genion eta tomate-erbola zela esan zigun. Ematen dituen tomateak zukuan baino ez ei dira kontsumitzen,

ez ei dira jatekoak. Eta bere ahizpak arabiar arrazako zaldiak hazten ditu eta konpetiziorako hezten ditu. Zaldi asko atzerri-ra saltzen ditu.

#### Beraz, itxaroten zenuen baino gehiago jaso duzu.

Askoz ere gehiago. Ezagutzen ez nituen tokiak eta jende asko ezagutu ditugu. Testigantzetan sorpresa handiak eraman ditugu. Hain inguru txikian hainbeste sorpresa hartzerik ez nuen inondik inora espero. Azken batean, Iurretan ibili gara, herri txiki batean. Anderebidetik, emakume elkarteak izanik, ikusten genuen landa eremuko emakumeekin herrigunekoekin baino lan gutxiago egin dugula, eta haiengana hurbiltzea ere komeni zitzaigula. Hartu-eman hori landu gura genuen. Ezagutzen ez genituen errealitateak ezagutu ditugu. Esate baterako, emakume batek kontatu zigun lehen senarrak eramaten zuela kotxea, eta alargun geratu denetik mugikortasuna galdu duela, bidea arriskutsua delako oinez ibiltzeko. Landa eremuen eta herriguneeen arteko deskonexioa hausteko modua ere izan da.

## MARTXOAK 8 ZALDIBAR

## EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

### MARTXOAK 7 EMAKUMEEN AFARI ETA DANTZALDIA

Tiketak salgai (15€) Martxoaren 4 rarte. Olga, Paularen Zokoa, Sorgin, Karobi eta Udaletxean. 21:30 Olazar Frontoian

### MARTXOAK 8 ELKARRETARATZEA

13:00 Udaletxean

### MARTXOAK 12 KAFE TERTULIA

Emakume nagusien ongizate emozionala lantzeko Kafe-Tertulia. Dinamizatzailea: Justi Alfaro 17:30 Nagusien etxean

### MARTXOAK 13-20 "TRAE TU NECESER" IKASTAROA

Kontsumitzen ditugun produktu kosmetikoak aztertu eta emakumeok, zergatik eta zertarako erabiltzen ditugun hausnartuko dugu. Izen ematea: berdintasuna@zaldibar.eus Irakaslea: Silvia Formenti 17:30-19:30 Liburutegi zaharrean

### MARTXOAK 29 IRTEERA "HELMUGAK" ANTOLATUTA

Informazio gehiago berdintasuna@zaldibar.eus 946 827 016



Zaldibar Elizateko Udala

# "Gozatze sexualari tarterik egiten ez badiogu, ardura ez digulako da"

**LAURA MORÁN FERNÁNDEZ** PSIKOLOGOA, SEXOLOGOA ETA TERAPEUTA FAMILIARRA  
Desioa ulertzeko, aukera polita egongo da martxoaren 7an, 18:30ean, Durangoko Bizenta mogel bibliotekan; Laura Morán psikologoak berbaldia emango du

**MARTXOAK 4 > 11**  
PALESTINA, CAUSA Y LUCHA/EMAKUME PALESTINAR BATEN BEGIRADA EUSKAL HERRITIK  
Rouhaifa Kassem  
Erakusketak  
16:30 > 19:00 Berrizko Kultur Etxea  
Doan

**MARTXOAK 8**  
Manifestazioa  
BERRIZKO UDALAK HERRITAR ORORI DEI EGITEN DIO, MANIFESTAZIOAN PARTE HAR DEZAN  
Mugimendu feministak deitua  
18:00 Udaletxetik Plazara  
¡GUAPA! (gaztelera) Antzerkia  
19:00 Berrizko Kultur Etxea - 6€ (bazkideak 4€)

**MARTXOAK 9**  
BERDINTASUNAREN ALDEKO MARTXA  
Amarasuak antolatua  
9:30 Olakuetza Plaza

**MARTXOAK 15**  
AINTZINDARRAK Olerkia  
19:00 Berrizko Kultur Etxea - 6€ (bazkideak 4€)

**MARTXOAK 21**  
MUNA (Euskaraz) Familia-Antzerkia  
17:00 Berrizko Kultur Etxea - 6€ (bazkideak 4€)

**MARTXOAK 26**  
TYGER STRIPES Film Dokumentala  
18:30 Berrizko Kultur Etxea - Doan

**JARDUERAK**

**OTSAILAK 26 ETA MARTXOAK 5**  
Tailerria - Berdintasunaren aldeko pankarta-mundu bat elkarrekin sortuz  
16:30 > 18:00 Olakuetza Etxea  
Doan  
Izen ematea eta informazio gehiago  
603 83 74 71 / QR >>>

**URTARRILETIK EKAINERA JABEKUNTZA IKASTAROAK**  
Doan  
Izen ematea eta informazio gehiago  
berdintasuna@berbiz.eus  
603 83 74 71

**MARTXOAN ZEHAR ESKOLETAN EKINTZAK**  
Taldea Moreak eta Hezikidetzak taldeak antolatuta

EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA  
MARTXOAK 2025

**Aritz Maldonado** DURANGO

Desira ulertzea bizitza sexual osasuntsu eta betea izateko lehenengo urratsa dela diote. Izan ere, sexu-grinean emozioek, hartu-emanekedo prozesu biologikoez ere eragiten dute. Desiran sakondu eta berejatorri eta ezaugarriak ezagutzeko, Laura Morán psikologoak berbaldia emango du Durangoko Bizenta Mogel bibliotekan. Sexuaren inguruan dagoen hainbat mito faltsu ere gezurtatuko du. Moranek hainbat irrati eta telebista saiotan kolaboratu izan du, eta *¿Por qué no deseo?* liburua kaleratu du.

**Zelan sortzen da desira?**

Desira batuketaren eta kenketaren emaitza da, aktibatzen duten faktoreak daude, eta frenatzen dutenak; adibidez, estresa, heziketa sexual eskas bat edo gaixotasun fisikoren bat.

**Estresa aipatu duzu. Egungo bizitza erritmoak eragina du?**

Bizi erritmo ez oso osasuntsuak ditugu gaur egun, eta ohikoa da egunaren amaierara itxarotzea sexu hartu-emanak izateko; hau da, lehertuta gaudenera arte itxaroten dugu. Sarri galdetzen da bikote terapian zergaitik suposatzen duten hartu-eman sexualez esfortzu bat. Hor agertzen da erantzunetarikoa bat, batez ere, emakumezkoen artean: elkartze sexualetan pozik ez amaitzea, ez asetzea. Orokorrean, koitoan oinarritzen diren hartu-emanak ditugu, koitozentrak, eta, emakumeen kasuan, sarketa ez da orgasmoa heltzeko teknikarik gomen-

dagarriena; hortik sexurako gogo falta, izan ere, asumitzen dute ez direla orgasmora ailegatuko. Eta, bitxia bada ere, horri buruz oso gutxi berba egiten da bikote hartu-emanetan. Gauza askori buruz berba egiten duten bikote asko dago, baina sexuari buruz ere berba egiten dutenak ez hainbeste.

**Bikote gazteekin ala helduagoekin igarri duzu hori?**

Bikote gazteagoek berba gehiago egiten dutela igarri dut, baina okerreko uste asko dago eta, sexuari buruz berba egiten duten arren, txarto egiten dute. Batez ere, bikote heteroei buruz nabil, desira faltarik ohikoena haiengan izaten delako. Ez beti, dena dela. Pentsakera batek dio, eta bikote horiek normalizat hartzen dute, emakumeek ez dutela sexurik behar. Eta okerreko ustea da, hain zuzen ere, gizonezkoek sexua behar dutela. Benetan behar, inork ere ez du behar. Nahitaezkoa dugun bakarra jatea, lo egitea eta ura edatea da. Bizi daiteke sexurik barik, bizitza aspergarriagoa izango den arren; eta bizi dai-

teke bonboirik barik, Playstationik barik edo bidaiatu barik, baina denok gura dugu plazer txoren bat izan. Beraz, egon daitezke oso bikote simetrikoak, batere matxistak, eta etxeko lanekin super berdinzaleak direnak, baina sexuaz berba egiterakoan, 'nik behar dut baina zuk ez didazu ematen' diotenak. Eta hor horizontaltasun hori apurtzen da. Emakumezkoak errudun edo haserre sentitzen dira, ez dutelako ulertzen zergaitik eman behar duten gogorik ez badute, eta gizonezkoek frustrazioa sentitzen dute eta euren buruari galdetzen diote: 'Maite banau, zergaitik ez du gura nigaz larrua jo?'. Sineskeria horiek maitasun erromantikoaren ondorio dira eta azalpen instintibo horiek bikoteen bizitza sexuala izorratzen dute. Beste sineskeria bat desira ez heltzea da. Jende asko etortzen zait esanez jada ez dela 'lehen-goaren modukoa'. Horri buruzko oso ideia estereotipatu dugu, uste dugu desira etorri egin behar zaigula, baina elikatu eta piztu egin behar da. Baina hori ere ez digute kontatu.

**Zelan zaintzen da desira?**

Desira ere landu egiten da. Lehenengo eta behin, zure bizitzarako garrantzitsua den ala ez begiratu behar duzu. Kirola egitearen, elikadura osasuntsua eramatearen edo bizitza sozialari garrantzia ematearen modukoa da; desira entrenatu egin behar da. Askotan, sexua praktikatzear berba egitean, uste da hartu-eman horiek konpartituak izan behar dutela, baina masturbatu, adibidez, bakarrik ere egin daiteke. Horretarako, praktika hori, plazer hori, zuretzat garrantzitsua dela uste behar duzu. Jende askok,

**"UGALTZE SISTEMA ZAINTEARI UTZI ARREN, SEXU ORGANOEZ GOZATZEN JARRAITU DAITEKE"**

**"ZERGAIK EZ DIOGU GARRANTZIA EMATEN BILUZTU ETA BESARKATUTA EGOTEARI?"**





Laura Morán, telebistan.

emakumeek batez ere, uste dute ez dela garrantzitsua. Sexu heziketa bereizgarria gakoa izan da arlo honetan. Mutilei, zelanbait,

gizarteak masturbatzea baimentzen die, edo pornoa ikustea... Normalizat hartzen dugu, baina emakumeekin ez dugu berdin

egiten. Joan den astean ikastaro bat eman nuen eskola batean, eta mutilek harro zioten kanpaia jotzen dutela, denek, baina neska

batek ere ez zuen ezer esan. Eta hori ez da horrela. Neskak ere masturbatzen dira, baina ez dute ezer esaten. Ez dute baimen sozial hori. Eta, jakina, zu masturbatzen ez bazara, zure gorputza ezagutzen ez baduzu, zelan esango diozu kideari zer duzun gustuko? Beraz, zuretzat ea garrantzitsua den ikusi behar duzu, ezagutu behar duzu eta zeure burua ezagutu behar duzu, jakiteko zer gura duzun, zerk berotzen zaituen. Bigarrenik, unea eta lekua aukeratu behar dituzu. Garrantzitsuak diren gauzentzat beti topatzen dugu astia eta tokia. Honegaz, berdin. Gozatze sexualari tarterik egiten ez badiogu, ardura ez digulako da. Edo egunaren amaierarako uzten dugulako. Jende batek txarto darama hau. Uste dute ez dela landu behar, baina zergaitik ez diogu emango beste garrantzi bera biluztu eta besarkaturik egoteari? Azkenik, bestelako oztoporik dagoen ikusi beharko litzateke; hau da, erektzio arazoak, haserrealdiak, mina sarke-tan... Desira oso konplexua da.

**Prozesu biologikoez zelan eragiten dute desiran?**

Adinak ez du zertan eragin desiran, eta eragiten badu, ideia estereotipatuak ditugulako da; gainera, batez ere menopausiagaz lotzen dugu hori, eta ez hainbeste *pitopausiagaz*. Normalizat jotzen dugu gizonezko batzuk adinagaz erakargarriagoak izatea, baina emakumeekin ez da horrela izaten. Sexua ugalketaz lotzearen ondorioz dator hori. Denbora askoan horrela ikusi da, baina, zorionez, hori aldatzen dabil eta sexua helburu sozialekin ere edukitzen dela normalizatuago dago orain; hau da, ez duela soilik ugaltzeko funtzioa. Bestalde, sexua sarketaz lotzen da, gaztetasunagaz, edo indarragaz, eta uste da erreproduzitzeko adinean ez gaudenean sexurik ez dela egongo. Eta hori ideia okerra da. Psikologian *psikologia autokunplutua* legez ezagutzen dena gertatzen da; hau da, gure jarrera horretara bideratzen dugu. Baina adinagaz moldatu egiten gara gorputzaren aldaketetara. Gorputzak ugaltze sistema zaintzeari utziko dio adinagaz, baina sexu organoez gozatzen jarraitu daiteke.



**Durango**  
**Martxoak**  
**8 2025**

**Martxoak 7**  
**Tabuen Kutxatik Oholtzara**  
Bertso saio musikatu solidarioa  
Iñurri. Minbiziaren Aurkako Elkartea.  
**18:30** SAKG - San Agustik Kultur Gunea.

**Martxoak 8**  
**Adierazpen instituzionala**  
**11:30** Andragunea.  
**Manifestazioa**  
**12:30** Udaletxeko plazatik irtengo da, Durangoko M8 Asanbladak antolatua

**Martxoak 9**  
**XVIII. LILAKROSA**  
Martxa ibiltari eta herrikoia  
**12:00** Ezkurdi Plazan.

**Martxoak 13**  
**Zaintza Diagnostikoa**  
Saio parte-hartzailea herritar guztiei zuzenduta  
**18:00** Landako Elkartegia - Landako Etorbidea, 4.

**Martxoak 15**  
**Abesti feministen VII. Lehiaketa**  
Finalisten Kontzertua  
**19:00** Plateruena Kultur Aterpean.

**Apirilak 5**  
**AHOTSAK**  
Topaketa  
Emakumeek idatzitako arte-liburuaren aurkezpenak  
**10:30** Durangoko Arte eta Historia Museoa





# Durungaldeko emakume aitzindarien historiak

ANBOTOK gogora ekarri ditu urte askoan isilaraziak izan diren eskualdeko emakumeen bizitzak

**Jone Guenetxea** DURANGALDEA

Durungaldean badira aipamen berezi bat baino askoz gehiago merezi duten emakumeak. Bizi ziren sasoiaren merezi zuten aintzatespenik izan ez zutenak, baina gaur egun ezagunagoak egin direnak.

Julene Azpeitia maistraren kasuan, Durangoko haurreskolari bere izena ipini zioten, eta baita literatura txapelketa bati ere. Benita Uribarrenaren kasuan, Arte eta Historia Museo osteko parkeari bere izena ipini zioten.

Pilar Zubiaurre pertsona esan-guratsua izan zen kulturgintzan. Mexikon hil zen, baina haren errauntsak Garaira ekarri zituzten. Margarita Maturana eta Begoña Sopelana beharrezana zutenei laguntzen aritu ziren.

Erraketistak ere, 1940ko eta 1950eko sasoiaren ospe handia hartu zuten arren, ahanzturan geratu ziren.

Eta zer esanik ez erreportaje honetan agertzen den Martina Ibaibarriaga berriztarrari buruz; pelikula bateko gidoida dirudien bizitza izan zuen.

## Julene Azpeitia: Hezkuntza eta haur literatura

Euskararen transmisioa izan zen Julene Azpeitiaren (Zumaia, 1888-Bilbo, 1980) helburuetariko bat. Maistra titulua lortu zuen eta Alzarnazabalen hasi zen eskolak ematen. Handik, Bizkaiko ikastoletera igaro zen, Abadiñora, adibidez. Mexikon erbesteratua egon zen, eta, ondoren, Durangora ezkondu zen. Durangoko Udalak bere izena ipini zion haurreskolari.



Julene Azpeitia maistra, euskaltzalea eta idazlea izan zen.

## Benita Uribarrena: borrokalaria antifaxista



Udalak Benita Uribarrena izena ipini zion Durangoko parke bati.

Benita Uribarrena Bollain (Durango, 1922-Perpignan, 2011) borrokalaria antifaxista izan zen. 1937ko martxoaren 31ko Durangoko bon-

bardaketen ondoren erbestera joan zen, Frantziara, 15 urte zituela. Amagaz eta ahizpagaz batera, frankismoaren kontrako erresis-

tentzian borrokatu zen. Alderdi komunistako kide izan zen klandestinitatean. Lan handia egin zuen Espainian arriskuan zegoen jendeari, presoeri eta diktadurak heriotza zigorrera kondenaturikoei Frantziatik babesa emanez. Bidaia asko egin zuen bere burua arriskuan ipinita. Erbesteraturiko emakumeen jabeakuntza bultzatzeko helburuz jardun zuen. Benita Uribarrenari Durangon eginiko omenaldi batean haren alaba Marinak gogoratu zuenez, Uribarrenak berba asko egiten zuen "askatasunaren aldeko borrokari".

Lau seme-alabetatik gazteena zen Benita. Amak, Benita Bollain-bek, egunkariak saltzen zituen Ezkurdiko kioskoan.

## Pilar Zubiaurre: kulturgilea

Pilar Zubiaurre (Garai, 1884-Mexiko, 1970) Madrilgo mugimendu kulturaleko partaidea izan zen Errepublikan sasoiaren. Literaturaren gainean hausnartu eta idatzi zuen, eta sektore feministetan ere ibili zen. Garain jaio zen arren, gaztetan Frantzia eta Ingalaterra bisitatu zituen bere nebekin batera, Ramon eta Valentin margolariak. Bidaia haietan artista asko eza-gutu zuen. Bere neben bitartez, Espainiako XX. mendeko lehen hereneko giro kulturean murgildu zen. Madrilen Los Sábados de Zubiaurre izeneko tertuliak antolatatu, eta sasoiako elite intelektuala batzen zuen: José Ortega y Gasset, Pedro Salinas eta Diego Rivera, adibidez. Benito Pérez Galdósegaz eta Federico García Lorragaz ere



Pilar Zubiaurre eta Ricardo Gutiérrez Abascal senarra.

izan zuen tratua, eta Lorcak 'Tres Ciudades' poema saila eskaini zion. Era berean, emakumeen lehenengo elkarte kulturala sortu

zuen: Lyceum Club Femenino. Bertan, Ernestina Champourcin eta María de Maeztu idazleekin hartu-eman sendotu zuen.

EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA  
**MARTXOAK 8**

**Otsailak 28 Ostirala**  
16:00-17:00, Eskolan  
Umeentzako jaiak  
Antolatzailea: A.L. Martxoak 8  
17:00, Irteera eskolan, amaiera parkean  
Hizlariak: Tx. Koro Nerea  
- Hitzaldiaren hasiera (16:45tik aurrera)  
- Lantza  
Antolatzailea: Iker Etxebarria eta Urtzi

**Martxoak 7 Ostirala**  
17:30-19:30, Kontzejuzarrean  
Hitzaldia: Iker Etxebarria eta Urtzi  
Antolatzailea: Nafarroa Emakume Elkartea

**Martxoak 8 Larunbata**  
12:00, Udalekuzan (Irujoetxe, berriko frontoian)  
Ekitaldiak: MARTXOAK 8 EGUNA DA eta Adreazpean  
Instituzioaren inbentarioa  
Jantziak: gogoratzen dituzten emakumeen abuztuetan sartzen diren  
Antolatzailea: Urtzi Etxebarria eta Iker Etxebarria  
17:15, Herriko frontoian  
Ekitaldiak: Gogoratzen dituzten emakumeen abuztuetan sartzen diren  
Antolatzailea: Urtzi Etxebarria eta Iker Etxebarria

**Martxoak 9 Igandea**  
09:00, Herriko frontoian  
Ekitaldiak: Inbentarioa  
Antolatzailea: A.L. Martxoak 8  
12:30, Kontzejuzarrean  
Antolatzailea: Abasarte (Inbentarioa eta gogoratzen)  
Antolatzailea: Urtzi Etxebarria eta Iker Etxebarria

**Martxoak 16 Igandea**  
12:30, Kontzejuzarrean  
Ekitaldiak: "Dokumentuak"  
Antolatzailea: Nafarroa Emakume Elkartea

**Otsailaren 24tik Martxoaren 10era**  
Kontzejuzarrean  
Ekitaldiak: Historiaren orria duten emakumeen argazkiak (Fakurrak)  
Antolatzailea: Nafarroa Emakume Elkartea



## Margarita Maturana: misiolari bidaiaria

Margarita María Lopez de Maturana (Bilbo, 1884-Donostia, 1934) bilbotar gazteak 16 urte zituen Berrizko Vera Cruz komentura heldu zenean. Nautikako ikasle bat ahaztu zezan bidali zuen hara amak. Erabaki hark López de Maturanaren eta beste hainbat mojen bizitza aldatu zuen. Han bokazioa aurkitu, eta moja egin zen. Maturanaren ahaleginari esker, ordura arte klausurako komentua zena misiolarien institutu bihurtu zen. Mesedeetako Misiolarien Kongregazioa sortu zuen. 1926an, sekula bidaiatu bako mojen espedizio bat irten zen Txinara. 1927an, beste bidaiaren batean, Mikronesiarra joan ziren, eta 1928an Japoniara. Horrela hasi zuen misiolarien



Margarita María López de Maturana.

zabalkundea munduan. Misiotetan, batez ere ebanjelizazioan jardun zuten, eta baita emakumeei hezkuntza eskaintzen ere. "Ebanjelizazio

zaziotik harago, pertsonen duintasuna aldarrikatu zuen, emakumeei bereziki", azaldu dute Berrizko Museoko arduradunek.

## Martina Ibaibarriaga: militarra

Martina Ibaibarriagaren (Berriz, 1788-Oña, 1849) aita botikariak Bilboko Zazpi kaleetan zuen saltokia. 1808ko abuztuaren 16an Frantziako armada Bilbora sartu zen. Arpilatzen ari zirela, Martinaren aita eta neba hil zituzten. Gertaera hark Martinaren bizitza markatu zuen. Elena eta Ramona ahizpen aurrean mendekua zin egin zuen eta nebaren arropak jantzita Napoleonen tropen aurka borrokatzera joan zen. Manuel Martínez izena ipini zion bere buruari. Gamarran ondo borrokatu ondoren, kapitain izendatu zuten. Merino apaizaren partidagaz Burgosen borrokatu zuen, eta Renovalesegaz Zaragozako setioan. Barbastrotik gertu larri zauritu zuten eta botikariak bere sekretua azaleratu zuen: emakumea zela. Bere agintari izandako Felix Asenjo tenienteagaz ezkondu zen eta Oñara joan ziren bizitzera.



Martina Ibaibarriaga.

## Erraketistak: kirol profesionala



2009an Durangoko Udalak erraketistei egindako omenaldia eta erakusketa.

1940ko eta 1950eko hamarkadetan, orduko gizarteak inposaturiko ereduak gaindituta, Euskal Herriko hainbat emakume erraketista aritu zen kirol profesionalan. Kuban eta Mexikon ere aritu ziren. Pilotalekuak jendez lepo betetzen zituzten. Durangaldean ere hainbat erraketista izan zen.

## Begoña Sopolana: El Salvadorren

Begoña Sopolana (lurreta, 1944-1999) iurretarra aitzindaria izan zen kooperazio ekimenetan Euskal Herrian. El Salvadorren eman zituen 20 urteek aztarna sakona utzi zuten Las Vueltas herriko bizilagunen artean. Eta urte haietan El Salvadorren hezkuntzaren arloan egin zuen lana ez dute ahaztu bertakoek. Horren isla da Begoña Sopolanaren izena ipini ziotela 2012ko azaroan Las Vueltas analfabetismorik bako herri lez aldarrikatu zuten adierazpenari.

Sopolana 1968an joan zen lehenengo El Salvadorrera. Ondoren, 1977an, Fe y Alegría erakundera batu (Jesuitek babestuta) eta berriro bueltatu zen, eremu marjinaletan ikastetxeak sortzeko helburuagaz. 1980an gerra zibila hasi



Begoña Sopolana El Salvadorren.

zen El Salvadorren, eta hurrengo lau urteetan errefuxiatuei laguntzen aritu zen. 1993an Euskal Herrira bueltatu behar izan zuen, aita eta

ama zaintzera, baina harrezkero Hirugarren Mundua eta Pakea GKEaren bitartez bidaltzen zuen laguntza.



EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

**MARTXOAK 8**

*Bizitza eusten dugunok*

**09:00 Plazatik Intxortara mendi ibilaldia.**  
Eman izena udaletxean edo [berdintasuna@elorrrio.eus-en](mailto:berdintasuna@elorrrio.eus-en).

**13:00 Menditik bueltan, plazan, mokadua eta dantza Emy Larrondorekin:**  
"pintxada" feminista eta antirrazista.

**Arratsaldean Mobilizazioa**  
(Asanblada Feministak deituta).

**MARTXOAK 3**

**18:00 Iturri kultur etxean 'Bizitza erdigunean'** erakusketaren irekiera ekitaldia eta bisita gidatua gaztelekaraz.

**Martxoaren 10ean, 18:00etan, bisita gidatua euskaraz.**

**MARTXOAK 7**

**14:45-15:45 Kiroldegiko gimnasioan emakumeei zuzendutako masterclass-a** (izena eman behar da).

**MARTXOAK 10-11-12**

Iturri Kultur Etxean **LILITH KODEA**  
**Escape Room LH6**-ko ikasleentzako.

**BESTELAKOAK**

Feminismoarekin eta berdintasunarekin lotutako nobedadeen **interesgunea Udal Liburutegian.**

Martxo osoan zehar plaza librean dauden **kiroldegiko ikastaroetan 'ate irekiak'** emakumeentzat. Informazioa kiroldegian.



Elorrriko udia